

Przecinek jest chyba jednym z najbardziej kontrowersyjnych znaków interpunkcyjnych. Jego zastosowanie jest ściśle związane z składnią zdania i bardzo często można niemal z zamkniętymi oczami powiedzieć, że w danym miejscu przecinek winien być postawiony. Należy jednak pamiętać, że przecinek, bądź jego brak ma duże znaczenie dla interpretacji i rozumienia tekstu. Jeden mały znaczek często zmienia sens zdania.

Przecinki w zdaniach złożonych podrzędnie i nadrzędnie

1. Przecinkiem poprzedzamy zdanie podrzędne zaczynające się od następujących wyrazów (spójników i zaimków):

by, aby, ażeby, żeby, bowiem, albowiem, bo, gdyż, ponieważ, niech, jeśli, byle choć, chociaż, że, iż, aż, dlaczego, po co, na co, za co, nim, zanim, ledwie, zaledwie, odkąd, dopóki, ilekroć, skoro, przy czym, po czym, gdy, kiedy, gdzie, którędy, skąd, dokąd, jak, niż, niżli, aniżeli, który, jaki, czyj, kto, co, ile (także w połączeniu z –by – jakby, gdyby...)

2. Należy pamiętać, że przecinkiem oddzielamy zdanie podrzędne od nadrzędnego, bez względu na kolejność, w jakiej występują.

Marek powiedział, że spóźni się na obiad.

Chociaż nie lubię mleka, zjadłem kaszę bez narzekania.

Nie pamiętam, kto do ciebie dzwonił.

Zanim wyjdiesz do pracy, daj chomikowi jeść.

3. Od każdej reguły są jednak wyjątki, bo one potwierdzają regułę.

Jeśli zdanie podrzędne spaja się z nadrzędnym wyrażenia typu:

chyba że, mimo że, zwłaszcza że, tylko że, właśnie gdy, przecinek umieszcza się przed nimi i nie stawia się go już przed „że” („gdy”).

Wziąłem parasol, mimo że nie padał deszcz.

Wróć dzisiaj wcześniej, chyba że wypadnie mi coś niespodziewanego.

Przesunięcie przecinka następuje również, gdy pewien przysłówek, wyrażenie przymkowe bądź zaimek nie stanowi części zdania złożonego, ale wraz z następującym po nim spójnikiem, zaczyna zdanie podrzędne. Dotyczy par typu: tak że, tak jak, tak aby, podobnie jak, tam gdzie.

I tak napiszemy:

Dla maluchów zupę nalewamy wcześniej, tak żeby miały przestygnąć.

ale: *Zrób to tak, żeby było dobrze.*

Połóż długopis na stole, tam gdzie jest jego miejsce.

ale: *Połóż długopis tam, gdzie jest jego miejsce.*

Ci, którzy lubią pływać, tak jak mój brat, nie zwracali uwagi na temperaturę wody.

ale: *Zrób to tak, jak nauczycielka pokazywała na lekcji.*

4. Jeśli spójniki podrzędności lub zaimki występują w pewnych skostniałych zrostach typu: nie wiadomo kto, co się zowie, jak ułał, jak się patrzy przed spójnikiem lub zaimkiem nie umieszcza się przecinka.

Sukienka pasuje jak ułał.

Dzieweczka jak malowanie.

Na dworze mróz co się zowie.

5. Przecinkami oddzielamy zdanie podrzędne, wplecione w nadrzędne.

Dziewczyna, z którą siedziałam w jednej ławce, jest sławną malarką.

6. Przecinkiem nie rozdziela się dwóch spójników ani spójnika i zaimka, których zbieg powstaje na skutek wplecenia jednego zdania w drugie.

Jestem pewna, że kiedy się wyśpisz, spojrzysz na ten problem inaczej.

Wcisnął hamulec, ale nim zatrzymał samochód, wjechał na stragan z warzywami

Przecinek w zdaniach współrzędnych

Zdania współrzędne są połączone albo bezspójnikowo, albo spójnikami

- łącznym (i, oraz, tudzież)
- rozłącznymi (lub, albo, bądź, czy)
- wyłączającymi (ani, ni)
- przeciwstawnymi (a, ale, lecz, jednak, zaś natomiast, atoli, wszelako, wszakże)
- wynikowymi (więc, zatem, tedy, to, toteż)
- synonimicznymi (czyli, to jest, to znaczy)

1. Zdania współrzędne bezspójnikowe rozdziela się przecinkiem i tu nie ma żadnych chwytów, pułapek i wyjątków.

Zaszumiało mi w głowie, pociemniało w oczach, zapulsowały skronie.

2. Zdań współrzędnych połączonych spójnikami łącznymi, rozłączającymi i wyłączającymi zasadniczo nie rozdziela się przecinkami

Idź do pokoju i poszukaj czapki.

Wieczorem poczytam książkę albo obejrzę jakiś film.

Nie mam zamiaru kupować nowego zeszytu ani szukać starego.

UWAGA!

Przed tymi spójnikami należy postawić przecinek, jeśli trzeba zamknąć wstawkę przecinkiem poprzedzoną.

Udał, że mnie nie zauważył, albo naprawdę nie widział.

Zaczekał, aż zostaną sami, i wtedy ją objął.

Pamiętam, który ręcznik jest mój, i innego nie wezmę.

Dopuszcza się też przecinki przed zdaniami, mającymi charakter dopowiedzenia lub uzupełniającego

wtrącanie. Zadania te zaczynają się zwykle od połączeń: lub lepiej, lub nawet, albo raczej, albo nawet, czy może...

*Zadzwoń do mnie jutro, albo lepiej przyjdź, i opowiedz o wszystkim.
Pomogę ci, albo nawet zrobię pranie za ciebie.*

Dopuszcza się postawienie przecinka przed „i”, jeśli nie pełni ono funkcji typowo łączącej, a raczej wynikową.

*Zaszyłam ci kieszenie, i nie będziesz już wkładał do nich rąk.
Zachowałeś się jak należy, i nie musisz się wstydzić.*

Brak przecinka w tych zdaniach nie jest jednak uznawane za błąd. Tu liczy się zrozumienie i od autora zależy, jakiego zabiegu użyje.

3. Zdania współrzędne, połączone spójnikami przeciwstawnymi, wynikowymi i synonimicznymi rozdzielamy przecinkiem.

*Dzwoniłem do ciebie, ale nikt nie odbierał.
Ja poszedłem do sklepu, a Marek wrócił do szkoły.
Wczoraj padał deszcz, więc nic dziwnego, że są kałuże.*

UWAGA!

Przed zdaniami, zaczynającymi się spójnikiem „a” stawiamy przecinek bez względu na to czy zdanie ma charakter przeciwstawny, czy nie.

Nie umieszcza się jednak przecinka przed „a”, pełniącym funkcję łącznika.

*Jestem pomiędzy młotem a kowadłem.
Opisz związek pomiędzy gospodarką a ustrojem społecznym w XX wiecznej Polsce.*

4. Przecinek umieszczamy zawsze przed powtórzonym spójnikiem, który łączy zdania współrzędne.

*Kupiłem farbę, zapakowałem do torby i wróciłem do domu, i okazało się, że to nie ta farba, której potrzebujemy.
Wrócę do domu albo pójdę do kina, albo pomogę ci sprzątać w sali, albo pogadam z Kasią.
Albo znajdę tę książkę, albo będę musiał ją odkupić.*

UWAGA!

Zasada ta nie obowiązuje w przypadku, gdy spójnik „i”, „albo” występuje przed członami niewspółmiernymi.

Potrąciłem stół i zrzuciłem talerz i dwie szklanki.

Przecinek a imiesłów

1. Zwroty zawierające imiesłowy zakończone na -ąc, -wszy zasadniczo oddziela się przecinkami, ale przede wszystkim, jeśli są rozwinięte innymi określeniami, a całość wyrażenia nabiera charakteru

równoważnika zdania.

*Biegąc przez podwórze, wzywał pomocy.
Skinął mi głową, uśmiechając się przyjaźnie.
Kasia, wracając ze szkoły, zrobiła zakupy.*

2. Przy zwrocie imiesłowowym przecinek nie jest potrzebny, jeśli imiesłów nie ma określeń.

*Wychodząc wziąłem torbę.
Skończywszy zamknął z trzaskiem zeszyt.
Spoglądał na tablicę ziewając.*

UWAGA!

Ujęcia w przecinku może wymagać imiesłów bez określeń, ale będący wtrąceniami.
Asia, wychodząc, uśmiechnęła się do koleżanki.

3. Dowolność w użyciu przecinka jest usprawiedliwiona, gdy brak przecinka mógłby spowodować niezrozumiałość zdania.

*Biegąc, szybko zrównał się z kolegą.
Biegąc szybko, zrównał się z kolegą.*

*Konie biegły, raźnie parskając.
Konie biegły raźnie, parskając.*

4. W związku z tendencją do unikania nadmiaru przecinków, wytworzył się zwyczaj nie stawiania przecinka przed imiesłowem poprzedzonym spójnikiem lub zaimkiem względnym.

Zawsze wiedziałem, że pracując wytrwale, osiągniesz sukces.

5. Zwroty imiesłowowe zestawione bezspójnikowo rozdzielamy przecinkiem.

Przecinek w zdaniach pojedynczych

1. Podmioty, bądź grupy podmiotów zawsze oddzielamy przecinkami.

*Kasia, Zuzia, Ania są najlepszymi przyjaciółkami.
Lazur morza, zieleń lasu, błękit nieba były niezaprzeczalnymi atutami naszych wakacji.*

2. Przecinkami oddzielamy też równorzędne przydawki, równorzędne dopełnienia i równorzędne okoliczniki.

3. W zdaniu pojedynczym zasadniczo nie stawiamy przecinka przed *jak*.

Wyrazy stojące poza zdaniem

1. Słowa: *krótko, ściśle, słowem, innymi słowy*, zamyka się przecinkami lub dwukropkiem.
 2. Wołącz oddzielamy od sąsiedztwa przecinkiem.
 3. Po wykrzyknikach, stojących na początku zdania stawiamy przecinek.
 4. Przecinkami obejmuje się też człony wtrącone, najczęściej są one krótkie i mają formę zdań oznajmujących.
- Nasze rynny, widzę, przeciekają.
Wyszło mu to, jak widać, na dobre.

W sytuacjach wątpliwych należy pamiętać, że umieszczenie lub ominięcie przecinka ma służyć zrozumieniu tekstu. Dlatego bardzo ważne jest, żeby piszący używał znaków interpunkcyjnych świadomie, znając wagę ich znaczenia.

Byłam w muzeum z mamą, babcią, Zosią i Kamilem.

Tu mówiąca informuje, że była w muzeum z czterema różnymi osobami.

Byłam w muzeum z mamą, babcią Zosią i Kamilem.

Tu towarzyszyły jej trzy osoby: mama, babcia, która ma na imię Zosia i Kamil.

Ufff... To jeszcze nie wszystko, ale myślę, że chwilowo wystarczy.

Kopiowanie tekstów, obrazów i wszelkiej twórczości użytkowników portalu bez ich zgody jest stanowczo zabronione. (Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz.U. 1994 nr 24 poz. 83 z dnia 4 lutego 1994r.).

Elwira, dodano 21.06.2010 09:26

Dokument został wygenerowany przez www.portal-pisarski.pl.